

Лисенко А. М.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

Покровська Н. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

РОЛЬ І ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ СЛІВ В ЕЛЕКТРОННОМУ КАТАЛОЗІ

В статті висвітлюється особистий досвід створення словника ключових слів в АБІС ІРБІС. Перевага ключових слів – в предметному пошуку необхідної інформації, а також в багатоаспектності, максимально повному розкритті змісту документа.

Ключові слова: роль ключових слів, методика складання ключових слів, особливості складання ключових слів, університетська бібліотека, бібліотека ДНУЗТ, особистий досвід.

Тема формування ключових слів у структурі запису Електронного каталогу є надзвичайно актуальною, і в той же час недостатньо висвітленою. До неї зверталися в свій час Л. М. Козлова [5] та Р. С. Ярмолюк [8]. Саме тому автори цієї статті вважають, що їх власний досвід в цьому питанні буде корисним.

Автоматизація бібліотечних процесів у науково-технічній бібліотеці Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (бібліотека ДНУЗТ) розпочалася в 2000 році, і першим кроком на цьому шляху стало створення Електронного каталогу (ЕК). Спочатку дані вводилися в програмі МАРК, і вже більше 10 років – в програмі АБІС ІРБІС. На сьогоднішній день ЕК налічує більше 102000 записів різними мовами і на різних носіях. Це нові надходження, видання минулих років із часу створення бібліотеки.

В Електронному каталозі з'єднуються в єдиній базі всі можливі види каталогів: алфавітний, систематичний, предметний. Це спрощує користування довідковим апаратом, робить його гнучким, більш доступним.

Багаторічний досвід створення ЕК в програмі ІРБІС, на думку авторів, говорить за його перевагу. Перш за все, це різносторонній пошуковий апарат, який конкретизує назву джерела як за всіма основними запрограмованими ІРБІС елементами бібліографічного опису, так і за створеними фахівцями. Одним із елементів пошуку є ключові слова (КС), які забезпечують тематичний пошук і володіють високими можливостями, відображаючи побічну, додаткову інформацію індексування документу.

Приклад пошуку за ключовими словами на сьогодні можна подивитися в Дніпропетровській центральній міській бібліотеці [3].

Ключове слово – це, перш за все, розширений пошук джерел за тематичною ознакою, якість яких залежить від кваліфікації індексатора та знання інформаційних інтересів користувачів даної бібліотеки. Аналіз стратегії пошуку при користування Електронним каталогом показав, що користувачі більш за все звертаються в пошуках потрібного матеріалу до ключових слів, які найповніше розкривають зміст документу. Ми розробили свою власну методику визначення ключових слів. Оскільки методичних матеріалів та посібників по індексації дуже мало, то інформацію ми збирали по крупицям із Стандартів, статей та особистого досвіду.

Ключові слова, як і предметні рубрики, даються двома мовами (українською та російською, незважаючи на оригінальну мову документу), не повторюючи назву джерела і предметної рубрики. Наприклад:

Вагонні депо

Вагонные депо

На документи іноземними мовами КС формуються тільки українською та російською мовами.

Складаються КС методом інтелектуального аналізу документу: заголовку, змісту, анотації, а часто – суцільного його перегляду, консультацій викладачів, фахівців; звернення до довідників, енциклопедій, тезаурусу, ДСТУ. Для кожного джерела формуються тільки ті значення, які є в даному виданні. Цей аналіз дає можливість зрозуміти зміст джерела та сформулювати терміни для найбільшого розкриття тематики документу.

Ключовим словом може бути як окреме слово, так і словосполучення в називному відмінку множини. Наприклад:

Магістральні електровози

Вагони метрополітенів

В окремих випадках, коли слово не вживається в множині, то воно відображається в однині. Наприклад:

Міграція

Менеджмент персоналу

Також в словосполученнях іноді застосовуються будь-які відмінки.

Інверсія в КС майже не використовується (крім термінів зі словом «теорія»), бо пошук відбувається по кожному слову з назв, предметних рубрик, ключових слів тощо. Наприклад:

Ігор теорія

Ймовірностей теорія

Ніколи не застосовуються в КС терміни узагальнюючого характеру, такі як *ремонт, економіка, експлуатація тощо*, але в сполученні з іншими термінами вони знаходять своє відображення. Наприклад:

Ремонт вагонів

Економіка залізничного транспорту

Експлуатація електровозів

Користувачів (як студентів, так і викладачів та науковців) часто цікавить інформація саме в такому вигляді.

Також у словосполученнях ніколи не використовуються союзні слова, такі як *і, в, та* і ін, а також вигуки, частини, прийменники. Єдиним порушенням цього правила являється термін. Наприклад:

«Взаємодія колії та рухомого складу».

Складні словосполучення вводяться через дефіс:

Вагони-ресторани

Еколого-економічна безпека

При конкретизації термінів, особливо тих, які стосуються переважно залізничної галузі, вони вказуються без уточнюючого слова. Може це й не зовсім вірно, але наші користувачі запитують конкретно загально прийнятий термін без уточнюючого слова і, само по собі ясно, що це назви вантажних вагонів. Наприклад:

Платформи

Хопери

Цифрові позначення застосовуються арабськими цифрами разом із буквами. Наприклад:

2 TE 116

204 Ц

Також в Ключових словах наводяться абревіатури та їх повна форма. Наприклад:

АСУЗТ

Автоматизовані системи управління залізничним транспортом

Власні імена, географічні назви, хронологічні підзаголовки вносяться до вкладки «Систематизація» в полі «Предметні рубрики». Наприклад:

Мости – Дніпропетровськ – ХХ ст.

Але в ключових словах ці терміни не формуються.

Проте імена власні без ініціалів автоматично відображаються в КС.

Обов'язково до КС включаємо терміни, які характеризують документ. Це так звані визначники форми. Наприклад:

Довідники

Електронний ресурс

Підручники

Кількість КС може бути різною: від двох термінів і більше, обмежень немає.

Вводяться ключові слова малими літерами і не скорочуються. Але якщо в подальшому використовувати словник, то терміни вже будуть відображатися прописними літерами.

Ключові слова не редагуються: помилки виявляють при користуванні словником КС і відповідно усуваються. Фахівці користуються словником постійно, щоб усунути різночитання, дотриматися однаковості, мінімізувати людський фактор при формуванні термінів.

Як показує аналіз запитів, користувачі дуже рідко вводять прості запити.

Якщо їм, наприклад, потрібно знайти «*Динаміку рухомого складу*», то й запит буде таким, а не «*Динаміка*» чи «*Рухомий склад*».

Необхідність детального розпису джерела з метою визначення ключових слів передбачає, перш за все, зручність користування Електронним каталогом та пов'язана зі специфікою бібліотеки галузевого навчального закладу (а не з недостатньою кваліфікацією бібліотекарів).

Електронний каталог є фактично відображенням всіх каталогів, і є системою баз даних.

Предметні рубрики займають важливе місце в системі пошуку. На них у науково-технічній бібліотеці нашого університету створений Авторитетний файл, але то вже інша тема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белов, В. А. Ключевые слова в структуре записи электронного каталога / В. А. Белов, Л. В. Никанова // Библиосфера. – 2013.– № 3. – С. 77–80. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/klyuchevye-slova-v-strukture-zapisi-elektronnogo-kataloga>.
2. ГОСТ 7-59-2003. Индексирование документов. Общие требования к систематизации и предметизации. Система стандартов по информации, библиотечному делу и издательскому делу. – Введ. 2004–01–01. – Минск, 2003. – 6 с.
3. Дніпропетровська центральна міська бібліотека. Електронний каталог [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis.library.dp.ua:8080/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=UK&C21COM=F&I21DBN=EKNK&P21DBN=EKNK.
4. ДСТУ 2395-2395. Обстеження документа, встановлення його предмета та відбір індекса. Загальна методика. – Введ. 2000–11–27. – Київ : Держстандарт, 2000. – 12 с.
5. Козлова, Л. М. Методика формирования ключевых слов: взгляд на проблему [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.bla.by/public/conf_2/12_2003.pdf.
6. Методика составления ключевых слов для электронного каталога библиотеки ВГУ им. П. М. Машерова. – Витебск, 2003. – 13 с.
7. Формирование ключевых слов : метод. рек. / Днепропетр. обл. универс. б-ка. – Днепропетровск, 2008. – 6 с.
8. Ярмолюк, Р. С. Основні типи та джерела помилок у записах електронного каталогу [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Vnulp/ISM/2010_689/35.pdf.

Лысенко А. Н.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта
имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

Покровская Н. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта
имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

РОЛЬ И ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ СЛОВ В ЭЛЕКТРОННОМ КАТАЛОГЕ

В статье освещен личный опыт создания словаря ключевых слов в АБИС ИРБИС. Преимущество ключевых слов – в предметном поиске необходимой информации, а также в многоаспектности, максимально полном раскрытии содержания документа.

Ключевые слова: роль ключевых слов, методика составления ключевых слов, особенности составления ключевых слов, университетская библиотека, библиотека ДНУЖТ, личный опыт.

Lysenko A. M.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician
V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

Pokrovskaya N. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician
V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

ROLE AND FORMATION OF KEYWORDS IN THE ELECTRONIC CATALOG

The article highlights the personal experience of creating a dictionary of keywords in ALIS IRBIS. The advantage of keywords - in the subject search of the necessary information, as well as in multidimensionality, the fullest disclosure of the content of a document.

Keywords: role of keywords, compilation methods of keywords, particularities of keywords compilation, university library, library of DNURT, personal experience.